

АНОТАЦІЯ

Гузій І. С. Інтегративний підхід до професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями). – Національний університет «Львівська політехніка». – Львів, 2020.

Актуальність дослідження. Оновлення змісту освіти у XXI столітті потребує вирішення непростого завдання: перетворення потужного обсягу знань на особистий здобуток і знаряддя кожної людини. Позаяк світ «інформаційного вибуху» актуалізує проблему формування стосунків між особистістю та знаннями, виникає необхідність оволодіння вміннями і навичками вирішення непростих завдань, критичного ставлення до обставин, порівнювання альтернативних поглядів і ухвалення обміркованих рішень. Отож, основне завдання освіти полягає в підготовці молоді до сьогодення, формуванні у нього потрібних компетентностей, що може забезпечити *інтеграція навчального матеріалу*. Завдяки інтеграції можливе вирішення базових освітніх суперечностей – розбіжностей між неосязністю знань та обмеженими ресурсами людини.

Сьогодні посилюється актуальність спрямованості освітнього процесу на формування конкурентоздатних майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи у закладах вищої освіти. Професійна освіта у контексті вирішення названих суперечностей передбачає якісне оновлення системи підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Вищезначене вимагає вирішення конкретних завдань, зокрема формування змісту і суті неперервної бібліотечно-інформаційної освіти відповідно до вимог глобалізованого світу; можливостей засобів інформаційних технологій навчання; проектування впливу інформаційних

технологій навчання на світоглядну складову учасників освітнього процесу; шляхів інтеграції інформаційних технологій навчання з класичними прийомами і методами; створення відповідних умов навчання.

Актуальність дослідження зумовлена особливостями сучасного соціально-економічного розвитку країни, що підвищує вимоги до фахівців бібліотечно-інформаційної та архівної галузі та передбачає необхідність оновлення змісту їхньої професійної підготовки згідно зі світовими стандартами.

Важливу роль у професійній підготовці відіграє викладач фахових дисциплін, від якого значною мірою залежить якість підготовленості майбутнього фахівця інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

На сучасному етапі спостерігається низка суперечностей між необхідністю використання інтегративного підходу у професійній підготовці фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи та недостатнім рівнем розробленості цієї проблеми у педагогічній теорії і практиці; потребою суспільства і держави у фахівцях інформаційної, бібліотечної та архівної справи, здатних до творчого вирішення професійних проблем та роз'єднаністю різнопредметних знань, умінь та навичок у навчальних планах і програмах; сучасними вимогами до педагогічної компетентності викладача фахових дисциплін та відсутністю відповідних методик формування їхньої інтегральної педагогічної компетентності.

У науково-педагогічній літературі низка праць учених присвячена проблемі реформування професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи (Артюхова (2016), Білавич (2018a, 2018b), Бірюкова & Якубовська (2016), Гайсинюк (2003), Дубова (2010), Загуменна & Тимошенко (2016), Кисельова (2012), Кухтяк (2018a, 2018b), Матвієнко & Цивін (2016), Муқан, Блавт, Миськів & Кухтяк (2019), Муқан, Миськів & Кухтяк (2019), Салата (2017), Сенченко (2016), Слободяник & Боряк (2006), Соляник (2017), Степко & Скаченко (2017), Філіпова (2009), Чачко (2003) тощо).

Значне місце займають дослідження, спрямовані на аналіз специфіки професійної підготовки педагогів, зокрема викладачів закладів вищої освіти (Алексюк (1993), Астахова (2008), Валежаніна (2014), Вознюк & Дубасенюк (2010), Громико (2000), Зязюн (2003), Котух (2017), Краєвський & Хуторской (2008), Кузьміна (1990), Кулюткін & Муштавінская (2002), Мачинська (2016), Мітіна (2001), Мукан, Яремко, Козловський, Ортинський & Ісаєва (Mukan, Yaremko, Kozlovskiy, Ortynskiy, & Isayeva, 2019), Остапенко (2005), Подласий (2002), Сушенцева (2012), Тарасенко (2006), Хапілова (2006) тощо).

Грунтовно студіюються загальнонаукові підходи до професійної підготовки сучасного фахівця, зокрема компетентнісний підхід (Бібік (2004), Драч (2011), Ельконін (2002), Заблоцька (2008), Мукан, Істоміна, Яремко & Миськів (Mukan, Istomina, Yaremko, & Myskiy, 2019), Плясецька (2017), Петрук (2008), Селевко (2004), Тозюк (2017), Шопіна (2009) тощо); інтегративний підхід (Білик (2006), Бондаренко, Клочко & Кирилашук (2016), Бубряк (2014), Ващук (2013), Голубова (2014), Гончаренко & Козловська (1997), Дольнікова (2016а), Іванченко (2011), Ключковська (2006), Козловський (2017, 2018), Корчевський (2014), Костюченко (2008), Красюк & Сильченко (2013), Мачинська (2017), Онкович, Бойченко & Дем'яненко (2012), Потапенко & Іванова (2016), Сидоренко & Щетина (2002), Собко (2006), Стиркіна (2001), Токарев (2014), Яворук (2000) тощо); метапредметний підхід (Грешилова (2014), Левчук (2007), Позднякова (2010), Стеценко & Коренева (2013), Тимощук (2016), Храмцова (2016), Хуторской (2012) тощо).

Водночас, практика сучасної освіти неповністю задовольняє потреби оновлення та інтеграції змісту професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Нерозробленими залишаються питання формування низки їхніх професійних компетентностей, зокрема інтегральної педагогічної компетентності викладача фахових дисциплін, що й зумовило вибір теми дисертаційного дослідження **«Інтегративний підхід до професійної підготовки майбутніх**

фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи».

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці ефективності дидактичних умов формування інтегральної педагогічної компетентності викладача фахових дисциплін у межах спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Відповідно до мети дослідження визначено такі **завдання**:

- 1) проаналізувати професійну підготовку майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи як педагогічну проблему та визначити загальнонаукові підходи дослідження;
- 2) висвітлити інтегративний підхід як засіб підвищення якості професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи;
- 3) обґрунтувати дидактичні умови формування інтегральної педагогічної компетентності викладача фахових дисциплін у межах спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» та розробити відповідну модель;
- 4) визначити рівні сформованості інтегральної педагогічної компетентності викладача фахових дисциплін у межах спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» та експериментального перевірити ефективність обґрунтованих дидактичних умов шляхом впровадження авторського метапредмета «Педагогічна компетентність викладачів фахових дисциплін, залучених до професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи».

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Предмет дослідження – формування інтегральної педагогічної компетентності викладача фахових дисциплін у межах спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» як засіб підвищення професійної підготовки студентів.

Гіпотеза дослідження – процес формування інтегральної педагогічної

компетентності викладача фахових дисциплін у межах спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» буде ефективним, якщо реалізувати комплекс дидактичних умов у системі «фахова підготовка студента – педагогічна компетентність викладача»: інтеграція професій майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи в контексті компетентнісного підходу передбачає розвиток педагогічної компетентності викладача фахових дисциплін; інтеграція фахових компетентностей у контексті метапредметного підходу передбачає формування інтегральної педагогічної компетентності викладача фахових дисциплін засобами вивчення ним відповідних метапредметів; інтеграція процесуального аспекту на засадах середовищного підходу передбачає адаптацію метапредмету в освітньому середовищі професійної діяльності викладача фахових дисциплін у межах спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що *вперше* визначено та обґрунтовано дидактичні умови використання інтегративного підходу до професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи (інтеграція професій майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи у контексті компетентнісного підходу, що передбачає розвиток педагогічної компетентності викладача фахових дисциплін; інтеграція фахових компетентностей у контексті метапредметного підходу, спрямована на формування інтегральної педагогічної компетентності викладача фахових дисциплін засобами вивчення відповідних метапредметів; інтеграція процесуального аспекту на засадах середовищного підходу, яка передбачає адаптацію метапредмету в освітньому середовищі професійної діяльності викладача фахових дисциплін, залученого до професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи); *виконано аналіз* професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи як педагогічної проблеми; *висвітлено* інтегративний підхід як засіб підвищення

якості професійної підготовки та визначено загальнонаукові підходи до його використання у професійній підготовці майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи; *розроблено* модель формування інтегральної педагогічної компетентності викладача фахових дисциплін у межах спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» і *визначено* рівні сформованості їхньої педагогічної компетентності.

Уточнено сутність поняття «педагогічна компетентність викладача» та конкретизовано її для викладача фахових дисциплін у межах спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Набули подальшого розвитку положення щодо формування фахових, зокрема педагогічних компетентностей викладачів фахових дисциплін, залучених до професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи.

Практичне значення дослідження полягає в тому, що отримані результати, обґрунтовані теоретичні положення, матеріали (модель формування інтегральної педагогічної компетентності викладача фахових дисциплін у межах спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа», методичні рекомендації щодо інтеграції фахових педагогічних компетентностей у контексті метапредметного підходу; інтеграції процесуального аспекту) можуть використовуватися у процесі професійної підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної та архівної справи. Результати дослідження, матеріали публікацій, обґрунтовану термінологію та базу даних можуть використовувати вітчизняні науковці для виконання педагогічних досліджень.

Розроблений спеціальний курс «Педагогічна компетентність викладачів фахових дисциплін, залучених до професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи» може застосовуватись керівниками випускових кафедр у закладах вищої освіти у системі методичної роботи з метою розвитку педагогічної компетентності викладачів, залучених до підготовки фахівців з інформаційної, бібліотечної

та архівної справи. Результати, матеріали, положення та висновки дослідження доцільно використовувати з метою розширення знань науково-педагогічних працівників та здобувачів вищої освіти в Україні під час викладання навчальної дисципліни «Професійна педагогіка».

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (211 найменувань, з них 9 – іноземними мовами), 10-ти додатків. Загальний обсяг дисертації складає 267 сторінок, з них 184 сторінки основного тексту, який містить 15 таблиць та 17 рисунків на 11-ти сторінках.

У **вступі** обґрунтовано актуальність та доцільність дослідження; вказано на зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено об'єкт, предмет, мету, гіпотезу, завдання і методи дослідження; окреслено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів; висвітлено апробацію та впровадження результатів дослідження; зазначено особистий внесок здобувача та подано структуру й обсяг дисертаційної роботи.

У першому розділі – **«Теоретичні засади інтегративного підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи»** – проаналізовано загальні проблеми професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи; визначено загальнонаукові підходи до дослідження професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи; обґрунтовано інтегративний підхід як засіб покращення професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи;

У другому розділі – **«Дидактичні умови реалізації інтегративного підходу у професійній підготовці майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи»** – обґрунтовано інтеграцію професій у контексті розвитку педагогічної компетентності викладача фахових дисциплін у межах спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»; виконано аналіз когнітивного аспекту формування інтегральної педагогічної

компетентності викладача фахових дисциплін, залучених до професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи; досліджено процесуальний аспект адаптації метапредмету в освітньому середовищі професійної діяльності викладача фахових дисциплін у межах спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

У третьому розділі – **«Формування інтегральної педагогічної компетентності викладача фахових дисциплін у межах спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» та результати педагогічного експерименту»** – представлена модель формування інтегральної педагогічної компетентності викладача фахових дисциплін, залученого до професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи», висвітлено організацію та методику проведення експериментального дослідження; визначено рівні сформованості професійної педагогічної компетентності викладачів фахових дисциплін у межах спеціальності «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» та проведено перевірку ефективності розвитку їхньої педагогічної компетентності.

Визначено перспективи подальших педагогічних досліджень.

Ключові слова: викладач; інтегративний підхід; інтеграція; метапредмет; педагогічна компетентність; педагогічні умови; підготовка майбутніх фахівців; фахівець інформаційної, бібліотечної та архівної справи; фахова компетентність.

Список публікацій здобувача

Публікації, що відображають основні наукові результати дисертації

Статті у наукових періодичних виданнях інших держав та у виданнях України, які включено до міжнародних наукометричних баз

1. ¹Гузій, І. С. (2017а). Роль соціального партнерства у формуванні конкурентоздатного педагога професійного навчання. *Вісник Черкаського університету, серія «Педагогічні науки», 6, 50–55.*

---

¹ Видання водночас включене до переліку наукових фахових видань України

2. ²Гузій, І. С. (2018а). Інтегративний підхід до формування змісту професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи. *Нова педагогічна думка*, 1(93), 40–42.
3. ³Гузій, І. С. (2018b). Концептуальні засади інтегративного підходу до професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи. *Педагогічний альманах*, 37, 147–152.
4. Гузій, І. С. (2017b). Структурно-змістовні характеристики конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання. *Молодий вчений*, 1(41), 385–389.
5. Гузій, І. С. (2018c). Напрями використання інтегративного підходу у професійній підготовці майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи. *Молодий вчений*, 3(55), 76–79.

Публікації у наукових фахових виданнях України

6. Гузій, І. С. (2016а). Конкурентоздатність майбутнього педагога професійного навчання : теоретичний аспект. *Обрії*, 2(43), 69–73.
7. Гузій, І. С. (2017c). Особливості формування конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання в умовах соціального партнерства. *Обрії*, 1(44), 82–85.

Публікації у наукових періодичних виданнях інших держав

8. Дольнікова, Л. В., Рузьяк, Т. І., & Гузій І. С. (2019). Формування конкурентоздатності майбутніх фахівців: культурологічний аспект. *Хуманитарни Балкански изследвания*, Т. 1, 2(4), 12–15. (авторський внесок: виявлення специфіки формування конкурентоспроможності майбутніх фахівців з перспективи культурологічного підходу)

Публікації, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації

9. Гузій, І. С. (2016b). До проблеми конкурентоздатності майбутнього педагога професійного навчання. *Проблеми підготовки педагогів для*

---

² Видання водночас включене до переліку наукових фахових видань України

³ Видання водночас включене до переліку наукових фахових видань України

- професійної освіти: теорія і практика: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції.* (с. 100–103). Львів, Україна: ПП «Ощипок М. М.».
10. Гузій, І. С. (2017d). До проблеми обґрунтування організаційно-педагогічних умов формування конкурентоздатності педагога професійного навчання. *Формування професійно мобільного фахівця: європейський вимір: Матеріали IV Всеукраїнської науково-практичної конференції.* (с. 92–94). Львів, Україна: ПП «Ощипок М. М.».
11. Гузій, І. С. (2017e). Конкурентоздатність – визначальний ресурс якості підготовки педагога професійного навчання. *Управління в освіті: Збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної конференції.* (с. 188–190). Львів, Україна: Інститут права та психології НУ «Львівська політехніка».
12. Гузій, І. С. (2017f). Конкурентоздатність майбутнього педагога професійного навчання – важливий ресурс його успішної діяльності. *Професійне становлення особистості: проблеми і перспективи: Тези доповідей IX Міжнародної науково-практичної конференції.* (с. 129–130). Хмельницький, Україна: ХНУ.
13. Гузій, І. С. (2017g). Генеза поняття «конкурентоздатність майбутнього педагога професійного навчання». *Проблеми та перспективи розвитку економіки і підприємництва та комп'ютерних технологій в Україні Збірник тез доповідей XIII науково-практичної конференції.* (с. 131–133). Львів, Україна: Навчально-науковий Інститут підприємництва та перспективних технологій Національного університету «Львівська політехніка».
14. Гузій, І. С. (2018d). Професійна підготовка майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи на основі інтегративного підходу. *Наука та освіта в умовах трансформації суспільства: Тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції, Ч. 2.* (с. 74–78). Дніпро, Україна: НБК.
15. Гузій, І. С. (2018e). До питання формування змісту професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи на основі інтегративного підходу. *Актуальні питання педагогіки та*

психології: шляхи теоретичного та практичного вирішення проблем: *Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 3–6). Одеса, Україна: ГО «Інститут інноваційної освіти».

16. Гузій, І. С. (2018f). До питання обґрунтування інтегративного підходу у професійній підготовці майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи». *Сучасні тенденції розвитку освіти і науки в інтердисциплінарному контексті: Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 201–203). Ченстохова – Ужгород – Дрогобич, Україна: Посвіт.

17. Гузій, І. С. (2019а). До питання формування професійної підготовки фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи. *Захист прав і свобод людини та громадянина в умовах формування правової держави: Збірник тез VIII Всеукраїнської науково-практичної конференції*. (с. 205–206). Львів, Україна: Видавництво Львівської політехніки.

18. Гузій, І. С. (2018g). До питання формування конкурентоздатності майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи». *Тенденції та вектор розвитку науки в сучасному світі: Тези доповідей VI Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 56–58). Дніпро, Україна: НБК.

19. Гузій, І. С. (2018h). Інтегративний підхід як умова підготовки конкурентоздатного фахівця інформаційної, бібліотечної та архівної справи. *Травневі наукові читання: Тези доповідей VII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, Ч. 2.* (с. 54–58). Дніпро, Україна: НБК.

20. Гузій, І. С. (2018i). До питання підготовки конкурентоздатного фахівця інформаційної, бібліотечної та архівної справи. *Осінні наукові читання: Тези доповідей XI Міжнародної науково-практичної інтернет-конференція, Ч. 2.* (с. 50–53). Дніпро, Україна: НБК.

21. Гузій, І. С. (2018j). Особливості формування конкурентоздатності фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи на основі інтегративного підходу. *Imperatives of civil society development in promoting*

national competitiveness: Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference Vol. 1. (с. 282–284). Batumi, Georgia: Publishing House «Kalmosani».

22. Гузій, І. С. (2019b). До питання формування змісту професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи на основі інтегративного підходу. *Інноваційні технології у розвитку сучасного суспільства: Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції*. (с. 336–337). Львів, Україна: Видавництво Львівської політехніки.

23. Гузій, І. С. (2019c). До питання професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної, бібліотечної та архівної справи на основі інтегративного підходу. *Управління в освіті: Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції*. (с. 76–78). Львів: Видавництво «Левада».